

**BIJELA KNJIGA ODBRANE
BOSNE I HERCEGOVINE**

Juni 2005. godine

SADRŽAJ

PORUKA PREDSDJEDNIŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

I REFORMA ODBRAMBENOG SISTEMA – OD INDIVIDUALNE KA KOLEKTIVNOJ SIGURNOSTI

- **Situacija prije reforme u oblasti odbrane**
- **Dosadašnji rezultati u oblasti odbrane**

II SIGURNOSNO OKRUŽENJE BOSNE I HERCEGOVINE

- **Izazovi u oblasti sigurnosti**
  - **Globalni izazovi**
  - **Regionalni izazovi**
  - **Unutarnji izazovi**
- **Prioriteti u oblasti sigurnosti**
  - **Opća sigurnost**
  - **Ekonomska sigurnost**
  - **Vojna sigurnost**

III ODBRAMBENA POLITIKA BOSNE I HERCEGOVINE

- **Strateška načela Odbrambene politike Bosne i Hercegovine**
- **Integracija u evroatlantske strukture kolektivne sigurnosti**
  - **Partnerstvo za mir (PfP)**
  - **PfP/NATO standardizacija i interoperabilnost**
- **Bilateralni i multilateralni programi za suradnju u oblasti odbrane**
- **Doprinos Bosne i Hercegovine za regionalnu suradnju u Jugoistočnoj Evropi**
- **Posebni aranžmani**

IV SISTEM ODBRANE BOSNE I HERCEGOVINE

- **Demokratska kontrola Oružanih snaga Bosne i Hercegovine**
  - **Civilna komanda**
  - **Parlamentarni nadzor**
- **Transparentnost u planiranju i raspodjeli budžeta odbrane**
  - **Planiranje odbrane**

- **Planiranje i raspodjela bud`eta odbrane i zajednički sistem upravljanja odbrambenim resursima**
- **Oružane snage Bosne i Hercegovine**
  - **Misija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine**
  - **Organizacija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine**
  - **Komanda i kontrola Oružanih snaga Bosne i Hercegovine**
    - *Operativni lanac komandovanja*
    - *Administrativni lanac komandovanja*
    - *Jedinstvene vojne snage*
  - **Veličina Oružanih snaga Bosne i Hercegovine**
  - **Glavni vojni elementi**
  - **Obuka i školovanje**
    - *Individualna obuka*
    - *Kolektivna obuka*
    - *Profesionalni razvoj*
    - *Učenje engleskog jezika*
  - **Angažiranje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine**
    - *Operacije podrške mira*
    - *Operacije deminiranja i uništavanja neeksplozivnih ubojnih sredstava*
    - *Operacije pomoći i podrške civilnim organima vlasti*
  - **Vojni personal**
    - *Oficirski kor*
    - *Podoficirski kor*
    - *Vojnici*
    - *Rezervni sastav*
    - *Zajednički sistem upravljanja personalom*

V PERSPEKTIVE

VI BIBLIOGRAFIJA

BOGATSTVO RAZLIČITOSTI, UVAŽAVANJE I POŠTIVANJE
DRUGAČIJEG, ZAJEDNIŠTVO I MEĐUSOBNO POMAGANJE
DRAGOCJENOST MIRA I TOLERANCIJE

PORUKA PREDSJEDNIŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

U našem kolektivnom nastojanju da Bosna i Hercegovina ostvari sveukupni napredak i stabilnost, te potvrdi svoju pripadnost evroatlantskoj porodici slobodnih i demokratskih država, upravo je u toku proces provođenja grupe korjenitih i sveobuhvatnih reformi i transformacija u više oblasti našeg društva.

Među svim tim reformama ovdje posebno ističemo reformu u sektoru odbrane, cijeneći kako su odbrambene reforme, kao dio sveukupnih reformi u našoj zemlji, po obimu, sadržaju i objektivnom značenju, snažan mehanizam za jačanje unutrašnje stabilnosti, ali i za podršku kredibilitnosti nastojanja za uključenje Bosne i Hercegovine u evropske i evroatlantske integracione strukture.

Odbrambene reforme, započete formiranjem Komisije za reforme u oblasti odbrane, podržane neophodnim zakonodavnim i strukturalnim prilagodbama i promjenama od kojih posebnu važnost ima donošenje Zakona o odbrani BiH (*Službeni glasnik BiH*, broj: 43/03), te implementacija čitavog niza preporuka i zaključaka Komisije, omogućile su ogroman napredak u uspostavljanju sistema komandovanja i kontrole nad Oružanim snagama, potpunog parlamentarnog nadzora na nivou BiH, te pune transparentnosti odbrambenih planova i budžeta.

Napredak koji je ostvaren u prestrukturiranju i reformi odbrambenih struktura, s ciljem ostvarenja strateških integracionih ciljeva, cijenimo iznimno značajnim. Kolektivna odbrambena, ekonomska i svaka druga sigurnost sada je prihvaćena kao ključni koncept za buduće djelovanje i postaje glavna pokretačka snaga za nastavak reformi. Premda je još daleko od okončanja, reforma sektora odbrane u BiH je u punom zamahu, zamahu koji je usmjeren ka dva uzajamno povezana strateška cilja – pristupanje Evropskoj uniji (EU) i Sjeverno – atlantskom savezu (NATO).

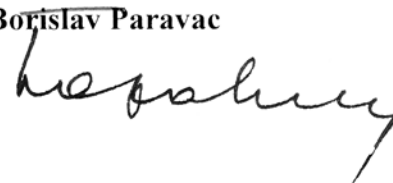
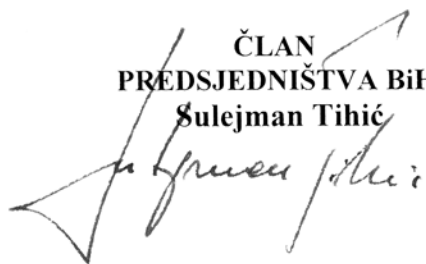
Stoga, *Bijela knjiga odbrane* predstavlja izvještaj građanima i narodima BiH, o *statusu njihovih oružanih snaga*. Kako je i u ovom dokumentu jasno navedeno, naši su ciljevi i namjera u Bosni i Hercegovini primijeniti najbolje prakse i iskustva uspostavljena u naprednim demokratijama, te razviti profesionalne vojne snage koje su organizirane, popunjene i obučene po standardima NATO-a, koje svojom veličinom i sposobnostima mogu odgovoriti legitimnim odbrambenim zahtjevima i koje su primjerene ekonomskim mogućnostima zemlje.

Nadamo se da će *Bijela knjiga odbrane* dati jasne pokazatelje o dosadašnjim ostvarenjima, te našu viziju kako održati ovaj zamah u budućnosti - budućnosti koja obećava mir i prosperitet kako svima nama tako i generacijama koje dolaze.

ČLAN
PREDSJEDNIŠTVA BiH
Sulejman Tihić

ČLAN
PREDSJEDNIŠTVA BiH
Ivo Miro Jović

PREDSJEDAVALJUĆI
PREDSJEDNIŠTVA BiH
Božislav Paravac

I

REFORMA ODRAMBENOG SISTEMA - OD INDIVIDUALNE

KA KOLEKTIVNOJ SIGURNOSTI

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je u julu 2001. godine donijelo zaključak, kojim je izražena spremnost Bosne i Hercegovine da prihvati obaveze i prava u porodici ravnopravnih evroatlantskih naroda, te da sudjeluje i aktivno doprinosi kolektivnoj sigurnosti. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je, isto tako, jasno izrazilo opredjeljenje za uključenje Bosne i Hercegovine u evropske i evroatlantske integracije i program *Partnerstvo za mir*, kao i za provedbu potrebnih reformi odbrambenog sistema i reorganizacije oružanih snaga. Imajući u vidu ove ciljeve, u protekle tri godine učinjeni su veliki naponi, kako bi se stvorilo okruženje neophodno za uspješan proces reformi odbrambenog sistema, postigla unutarnja stabilnost, te stvorili uvjeti za kredibilnu kandidaturu za NATO-ov program *Partnerstvo za mir*.

Proces reformi odbrambenog sistema, koji je započeo 2003. godine formiranjem Komisije za reforme u oblasti odbrane, i nastavljen kroz rad Komisije, a čiji je ishod objavljivanje izvještaja, bio je usmjeren ka stvaranju jedinstvenog odbrambenog sistema, primjerenog sigurnosnim izazovima i realnim ekonomskim mogućnostima.

Kao posljedica tog procesa, u posljednjih dvanaest mjeseci učinjene su značajne promjene u strukturi i funkcioniranju odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine.

Prije početka odbrambenih reformi 2003. godine, odbrambeni sistem Bosne i Hercegovine bio je opterećen vrlo kompleksnim teškoćama, a plan reformi bio je usmjeren upravo na rješavanje uočenih teškoća i manjkavosti.

Smjernice za definirane reformske procese također su proistekle iz analize manjkavosti, koje su se ogledale u sljedećem:

- Nedostatku državne komande i kontrole nad oružanim snagama;
- Nedorečenosti i nedosljednosti po pitanju nadležnosti države i entiteta za pitanja odbrane;
- Nepotpunom parlamentarnom nadzoru i kontroli nad oružanim snagama;
- Pomanjkanju transparentnosti u oblasti odbrane na svim nivoima;
- Neispunjavanju međunarodnih obaveza, prije svega vojno-političkih aspekata relevantnih dokumenata OSCE-a;
- Veličini, strukturama i opremljenosti oružanih snaga, koje nisu bile u skladu s objektivnim potrebama za odbranu i osiguravanje sigurnosti;
- Velikim finansijskim izdvajanjima za odbranu;
- Nekvalitetnom naoružanju i municiji, koji su uskladišteni na velikom broju neodgovarajućih lokacija; i

- Niskom socijalnom standardu profesionalnog sastava oružanih snaga i regrutnog kontingenta na služenju vojnog roka.

Posljedica takvog stanja bilo je suočenje Bosne i Hercegovine sa smanjenjem operativne efikasnosti i opadanjem morala u oružanim snagama. Osim toga, takvo stanje bilo je prepreka realizaciji izražene namjere Bosne i Hercegovine za uključanje u evroatlantske integracijske strukture. Spremnost i odlučnost za provedbu reformi odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine potaknuta je potrebom za ostvarenjem veće efikasnosti odbrambenog sistema i stvaranjem uvjeta za približavanje evroatlantskim integracijskim strukturama.

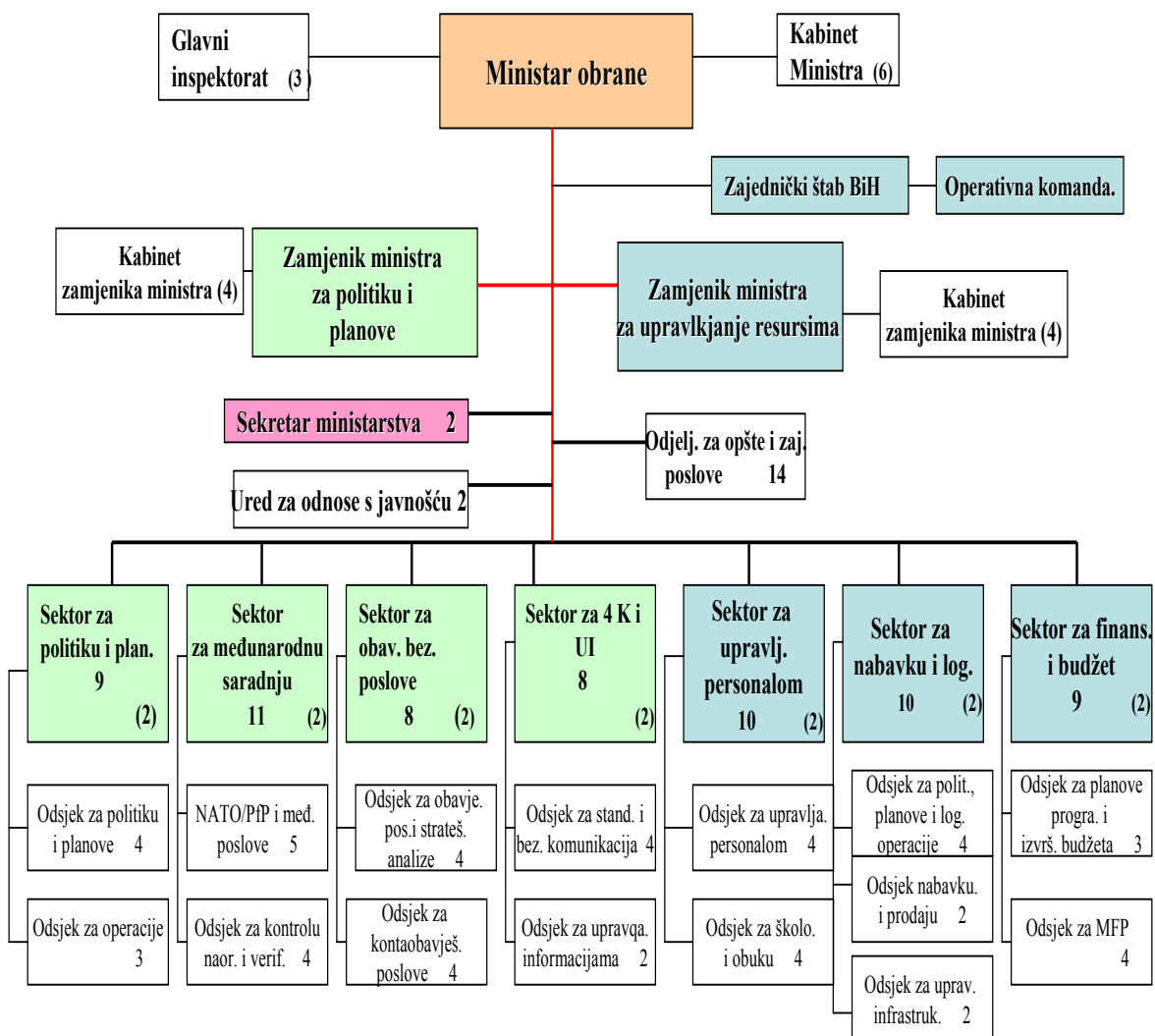
Dosadašnji rezultati reforme odbrambenog sistema

Suštinski cilj reforme odbrambenog sistema je uspostava i jačanje državnih institucija, koje bi djelovale kao vrhovni autoritet u pitanjima vezanim za odbranu. Zbog toga su aktivnosti bile usredotočene na povećanje ovlasti Predsjedništva Bosne i Hercegovine, kao vrhovnog komandanta Oružanih snaga Bosne i Hercegovine; Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, kako bi obavljala funkciju djelotvorne demokratske kontrole nad oružanim snagama; te uspostava državnih institucija u oblasti odbrane, sposobnih za izvršavanje i podržavanje funkcije komande i kontrole nad Oružanim snagama, koju ima Predsjedništvo Bosne i Hercegovine.

Promjenama u ustavima entiteta i donošenjem novih zakona u toku 2003. i 2004. godine, omogućena je izgradnja jedinstvene odbrambene strukture Bosne i Hercegovine, s odgovarajućom podjelom odgovornosti između države i entiteta, te uspostava mehanizama za djelotvornu komandu i kontrolu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, kao i poboljšanje vojne interoperabilnosti, demokratskog nadzora i transparentnosti.

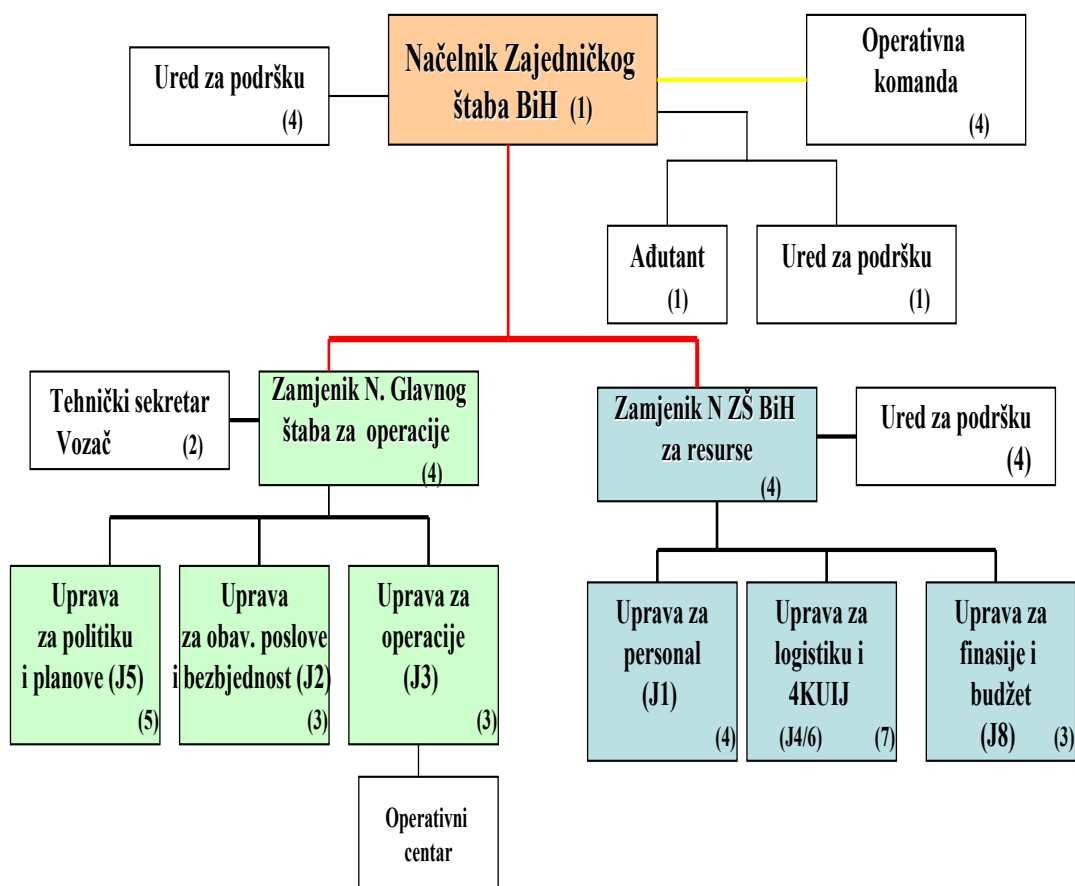
Uspostava Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, Zajedničkog štaba i Operativne komande, najuočljiviji su rezultati odbrambenih reformi, jer će ove institucije direktno doprinosti operativnoj sposobnosti i funkcioniranju Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, te će omogućiti učešće Bosne i Hercegovine u programima, poput *Partnerstva za mir*.

ŠEMA MINISTARSTVA ODBRANE BIH

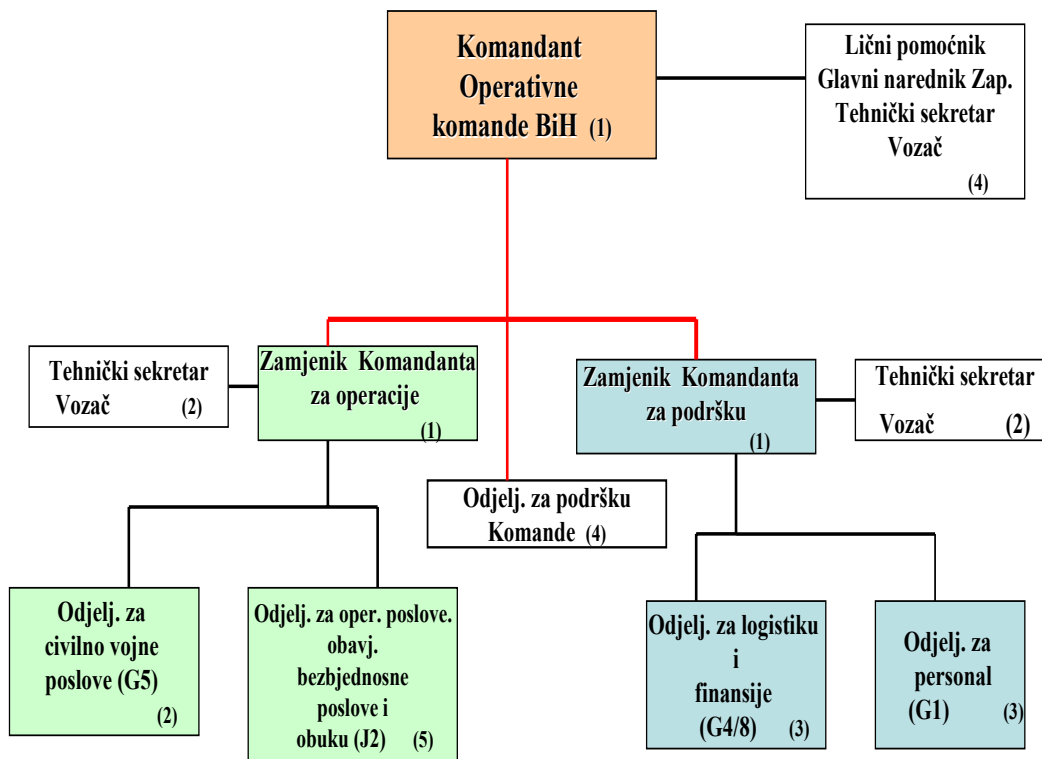

ŠEMA ZAJEDNIČKOG ŠTABA BiH

ŠEMA OPERATIVNE KOMANDE BiH

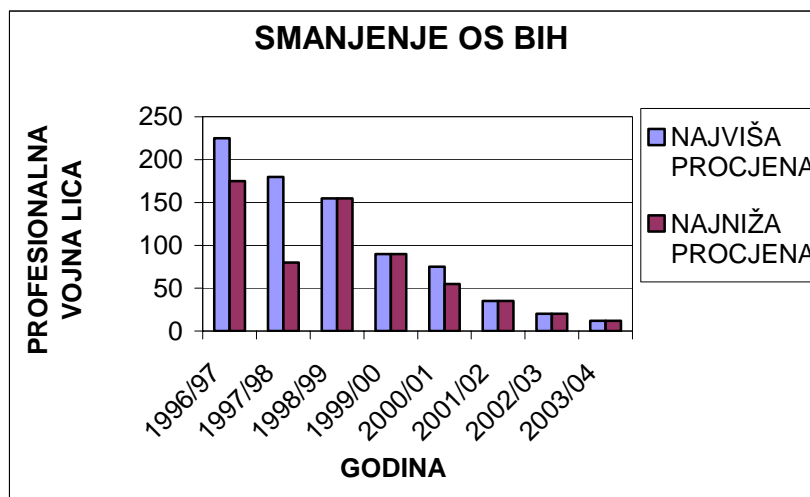
Komandu i kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine vrši Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, preko Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, Zajedničkog štaba i Operativne komande. Komandovanje i kontrola ostvaruju se preko Operativnog lanca komandovanja i Administrativnog lanca komandovanja.

Svrha sistema odbrane Bosne i Hercegovine je da načinom organiziranja, obuke i opremanja oružanih snaga, bude sposoban za provedbu misija koje su, za oružane snage, utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine, Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine i Odbrambenom politikom Bosne i Hercegovine.

To znači da Bosna i Hercegovina ima mogućnost mobilizirati i upotrijebiti oružane snage, kako bi bio očuvan njen suverenitet, omogućeno učešće u mirovnim operacijama pod međunarodnim mandatom, kao i učešće u operacijama pomoći civilnim organima vlasti u slučaju prirodnih i tehnoloških nesreća i katastrofa.

Osnovne smjernice za vođenje procesa reformi bila su načela demokratske civilne kontrole nad Oružanim snagama, ostvarenje transparentnosti u planiranju odbrane, te odobravanje i realizacija budžeta odbrane, uvažavajući potrebu za definiranjem fiskalnih ograničenja za odbranu, koja uspostavljaju demokratski organi vlasti. Jedno od značajnih dostignuća u provedbi reformskih rješenja jeste uspostava Komisije za odbranu i sigurnost Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, koja provodi parlamentarni nadzor i kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine.

Kada su u pitanju same oružane snage, njihova veličina značajno je smanjena, a u toku je proces njihovog restrukturiranja. Smanjenje veličine i strukture oružanih snaga omogućit će racionaliziranje odbrambenog budžeta, čime će se postići njihova veća efikasnost i djelotvornost.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je, u martu 2004. godine, donijelo odluku kojom je odobren plan strukture pozicija za oficire u činu generala, a kojom je utvrđen maksimum od trinaest generalskih pozicija u ukupnoj skrutkuri Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Najviši rangirani oficir u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine je načelnik Zajedničkog štaba, koji je u činu generalpukovnika. Osim toga, zaključkom Predsjedništva Bosne i Hercegovine utvrđeno je da na generalske pozicije u odbrambenim institucijama i strukturama na nivou Bosne i Hercegovine neće biti imenovani oficiri koji su s činom generala u to vrijeme obavljali službu u Vojsci Federacije Bosne i Hercegovine i Vojsci Republike Srpske.

Tom odlukom potvrđena je jasna orijentacija Bosne i Hercegovine ka novim izazovima, čime se daje šansa novim idejama i njihovim nosiocima, koji će realizirati nužne reforme odbrambenog sistema.

Dobar dio reformskih rješenja realiziran je u proteklom periodu, premda je riječ o procesu u kojem treba ostvariti još mnogo planiranih i zacrtanih ciljeva.

U najskorijoj budućnosti predstoji realizacija nekoliko planiranih zadataka, kao što su: uspostava Zajedničkog sistema upravljanja odbrambenim resursima, Zajedničkog sistema upravljanja personalom, te Zajedničkog plana opremanja, i sa tim povezanih zahtjeva za obuku. Očito je riječ o krupnim izazovima i velikim zadacima, ali postoji čvrsta riješenost da se tim izazovima adekvatno odgovori.

II

SIGURNOSNO OKRUŽENJE BOSNE I HERCEGOVINE

Opća sigurnost, mir i stabilnost preduvjet su i nužan ambijent za dobrobit i funkcioniranje svakog društva. Osnovna razmatranja, procjene i analize sigurnosnih rizika i izazova sadržana su u stratezijskim dokumentima, Sigurnosnoj i Odbrambenoj politici Bosne i Hercegovine. U proteklim godinama, ostvaren je značajan napredak i vidno poboljšanje sigurnosnog okruženja na Balkanu. Vlade zemalja u regiji izabrane su na demokratski način, neke od tih zemalja već su članice NATO-a, ili PFP-ija, dok su se sve ostale opredijelile i nastoje u što kraćem roku postati dijelom NATO porodice.

Sve zemlje regije su pitanje uključenja u Evropsku uniju definirale kao primarni vanjsko-politički cilj. U takvom okruženju, mogućnost da će Bosna i Hercegovina, u nekoj bližoj budućnosti, biti suočena s agresijom izvana, praktično ne postoji. Dakle, trenutno ne postoji stvarna opasnost, koja bi mogla postati prijetnja suverenitetu i teritorijalnom integritetu Bosne i Hercegovine. Ukoliko bi došlo do radikalnih promjena, koje bi rezultirale temeljenim prijetnjama po suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, novim izazovima odgovorilo bi se i odgovarajućim mjerama i aktivnostima usmjerenim na pripremu odbrane, koja bi se temeljila na načelu kolektivne odbrane, na potpunoj suradnji sa prijateljskim i savezničkim zemljama.

Izazovi u oblasti sigurnosti

Globalni izazovi Sigurnosni izazovi sa kojima se Bosna i Hercegovina susreće, moraju se razmatrati u kontekstu sveukupnih odnosa globalnog okruženja. Izazovi koje donose moderna globalna kretanja uveliko su posljedica narastajućih razlika u nivou ekonomskog i društvenog razvoja; razlika između bogatog i siromašnog dijela svijeta; međunarodni terorizam sa svim svojim oblicima ispoljavanja; stalno ugrožavanje životne sredine, kao posljedica industrijskog i tehnološkog razvoja; nekontrolirana proizvodnja i prodaja naoružanja, uključujući i oružje za masovno uništavanje (nuklearno i biološko naoružanje); intenziviranje prisilnih migracija, koje su posljedica oružanih sukoba, kao i sukoba i diskriminacije na rasnoj osnovi, etničkoj netoleranciji, ili su proizvod političkih pritisaka u autokratskim i nedemokratskim režimima. Nadalje, tu su izazovi povezani s različitim oblicima organiziranog kriminala, koji potiču trajnu socijalnu i političku nestabilnost u pojedinim državama regije, što je praćeno općim siromaštvom i širenjem raznih neizlječivih bolesti, koje ugrožavaju cjelokupne populacije.

Regionalni izazovi Posebni izazovi sa kojima se susreće regija Jugoistočne Evrope kao cjelina, su: nestabilnost, kao proizvod tranzicijskih procesa prelaska na tržišnu ekonomiju, što je dodatno otežano ekonomskim zaostajanjem ove regije za razvijenim svijetom. Po svom geostrateškom položaju, ova regija nalazi se na važnim putevima između Evrope i Azije (koji su istovremeno i putevi za transport nafte, plina, ali i ilegalnu trgovinu naoružanjem, narkoticima, bijelim robljem, itd., a ti putevi mogu biti korišteni i za tranzit terorističkih grupa i sredstava za izvođenje terorističkih akcija). Ova regija je, u posljednjem desetljeću 20. stoljeća, bila poprište različitih sukoba, koji su ostavili određene ekonomske, psihološke, socijalne i druge posljedice. U ovom području još uvijek su prisutna nastojanja za secesijom, autonomijom i neovisnošću određenih etničkih grupa, što, uz relativno visoku koncentraciju vojnih kapaciteta, ukupno stanje dodatno usložnjava.

Unutarnji izazovi Bosna i Hercegovina je kompleksna država, opterećena određenim unutarnjim problemima, uglavnom izazvanim različitim političkim faktorima, a neki od njih su:

- Zaostali politički i društveni animoziteti, nastali kao posljedica rata od 1992. do 1995. godine, poticani od elemenata koji zagovaraju razne vrste nacionalističkog ekstremizma;
- Spora implementacija Daytonskog mirovnog sporazuma;
- Problemi političke tranzicije, koji rezultiraju sporim razvojem efikasnih i djelotvornih izvršnih, zakonodavnih i sudskih organa vlasti;
- Problemi tranzicije ka tržišnoj ekonomiji, koji za rezultat imaju nizak nivo domaćih i stranih investicija, te pogoduju funkcioniranju sive ekonomije i crnog tržišta; sporost u provedbi procesa privatizacije, tehnološko zaostajanje proizvodnih kapaciteta i neujednačena dinamika rekonstrukcije ratom oštećene infrastrukture;

- Porozne granice, koje omogućavaju trgovinu narkoticima, oružjem i ljudima, te pogoduju uspješnom skrivanju, i tranzit optuženih za ratne zločine, međunarodnih kriminalaca i terorista;
- Problemi nezaposlenosti, koji su prouzrokovali stihijski odlazak visokoobrazovanih mladih ljudi i doprinijeli povećanju općeg siromaštva, društvenog raslojavanja i društvene nestabilnosti; povećani broj materijalno ugroženih među penzionerima i ostalim grupama, kojima je potrebno povećano socijalno staranje;
- Prevelike količine naoružanja i municije, koje se nalaze u neadekvatnim skladišnim objektima;
- Veliki broj nagaznih mina i neeksplozivnih minsko-eksplozivnih sredstava na teritoriju cijele države, što predstavlja fizičku opasnost za građane Bosne i Hercegovine, a smetnja su razvoju poljoprivrede, turizma i stranim ulaganjima; i
- Razni ekološki izazovi, uključujući prirodne i tehnološke katastrofe, problemi upravljanja tehnološkim, komunalnim i vojnim otpadom, degradacija obradivog zemljišta i šumskih resursa, zagađenost vode i zraka, te spor razvoj i primjena općeprihvaćenih standarda i konvencija za zaštitu okoliša, također predstavljaju ozbiljnu opasnost po socijalnu, političku i svaku drugu stabilnost Bosne i Hercegovine.

Prioriteti u oblasti sigurnosti

Opća sigurnost. Bosna i Hercegovina, u oblasti sigurnosti, ima sljedeće prioritete:

- Zaštita neovisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta;
- Zaštita ustavnog poretka i njime garantiranih ljudskih prava i sloboda;
- Razvoj samoodržive ekonomije, kao preduvjeta svake vrste neovisnosti, stvaranje realnih uvjeta za poboljšanje životnog standarda građana, te priključenje Evropskoj uniji, kao najpovoljnijem načinu realizacije ovog prioriteta; i
- Priklučenje i pristupanje kolektivnim sistemima sigurnosti, kao realno najpovoljnijem načinu realizacije sigurnosnih prioriteta Bosne i Hercegovine.

Ekonomska sigurnost. Bosne i Hercegovine će poduzeti sve aktivnosti kako bi postigla brži ekonomski razvoj, više životne standarde stanovništva i razvoj funkcionalnih socijalnih programa i mehanizama ekonomske pomoći građanima. Ključni element za osiguranje ekonomske stabilnosti i samoodrživosti, te sigurnosti za narode Bosne i Hercegovine, je prijem u Evropsku uniju (EU).

Vojna sigurnost. Bosna i Hercegovina bez ikakvih ograničenja prihvata koncept kolektivne sigurnosti, kao najznačajniji stub vlastite vojne strategije. Na osnovu takvog opredjeljenja, teži ka što bržem članstvu u Sjevernoatlantski savez (NATO) i ostalim savezima u oblasti sigurnosti, kao osnovicom za povezivanje i izbor strateških bilateralnih partnera.

III

ODBRAMBENA POLITIKA BOSNE I HERCEGOVINE

Odbrambena politika Bosne i Hercegovine jeste važan dio, kako unutarnje, tako i vanjske politike Bosne i Hercegovine. Kao takva, izgrađena je na spektru strateških principa koji odgovaraju vanjskoj i sigurnosnoj politici Bosne i Hercegovine, te je isto tako rezultat razmatranja šireg sigurnosnog okruženja. Odbrambena politika definiira glavne elemente odbrambenog sistema, kao i načine na koje oni funkcioniraju, uključujući Oružane snage Bosne i Hercegovine, kao najbitniji dio sistema.

Strateška načela Odbrambene politike Bosne i Hercegovine

Odbrambena politika Bosne i Hercegovine zasniva se na sljedećim načelima:

- Demokratska, civilna kontrola vojske, uz parlamentarni nadzor;
- Transparentnost aktivnosti u oblasti odbrane, uključujući planiranje i budžetiranje odbrane;
- Uravnoteženost snaga i mogućnosti unutar Bosne i Hercegovine, podregija i Jugoistočne Evrope;
- Modernizacija snaga, uključujući razvoj interoperabilnosti, kako unitar Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, tako i sa NATO-om;
- Integracija u evroatlantske kolektivne sigurnosne strukture; i
- Suradnja u oblasti kontrole naoružanja i mjera izgradnje sigurnosti i povjerenja, uključujući učešće u sigurnosnim strukturama i protokolima Jugoistočne Evrope;
- Izgradnja sistema odbrane, zasnovanog na navedenim principima, čime će Bosna i Hercegovina realizirati ciljeve odbrambenih reformi, na putu od individualne ka kolektivnoj sigurnosti.

Integracija Bosne i Hercegovine u evroatlantske kolektivne sigurnosne strukture

Bosna i Hercegovina razumije i prihvata koncept kolektivne vojne sigurnosti, kao kamen temeljac dugoročne vojne strategije. Ključni element za ostvarivanje neupitne kolektivne vojne sigurnosti Bosne i Hercegovine, je postati članicom NATO-a, jer je u tom slučaju, njen nacionalni suverenitet i teritorijalni integritet, zagarantiran i od strane cijelog Saveza.

Partnerstvo za mir

Iako članstvo u NATO-ovom programu *Partnerstvo za mir* ne donosi garancije kolektivne sigurnosti, kao što to čini puno članstvo u NATO-u, ono predstavlja prvi korak u tom pravcu.

Program *Partnerstvo za mir* uspostavljeno je kao izraz zajedničkih ubjeđenja da se stabilnost i sigurnost u evroatlantskom području može postići samo kroz suradnju i zajedničko djelovanje. Zaštita i promoviranje osnovnih ljudskih prava i sloboda, čuvanje slobode, pravde i mira putem demokracije, zajedničke su vrijednosti programa *Partnerstvo za mir*, koje Bosna i Hercegovina u potpunosti dijeli.

Bosna i Hercegovina se opredijelila za ispunjenje ciljeva programa *Partnerstvo za mir*, a posebno putem povećanja transparentnosti odbrambenog planiranja i donošenja budžeta, osiguranja potpune demokratske kontrole oružanih snaga i suradnje s NATO-om, s ciljem jačanja sposobnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine da djeluju zajedno sa snagama, članicama NATO-a.

Zahvaljujući dosadašnjoj suradnji sa NATO-om, kao i bilateralnoj suradnji sa mnogim članicama Saveza, Bosna i Hercegovina već sada ima dosta sadržajne odnose i vidljive rezultate u brojnim oblastima, kao što su već postignuti koraci u transparentnosti u planiranju odbrane, u planiranju i raspodjeli budžeta, te demokratskoj kontroli nad oružanim snagama.

Bosna i Hercegovina očekuje nastavak suradnje sa NATO-om, kako bi poboljšala mogućnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine za suradnju sa snagama država NATO-a i državama partnerima iz PfP-a.

Partnerstvo za mir/NATO standardizacija i interoperabilnost

Jedno od osnovnih operativnih načela za Oružane snage Bosne i Hercegovine je da organizira, popuni, opremi i obučiti svoje snage, kako bi se postigla interoperabilnost, kako između dvije entitetske vojske, tako i sa snagama NATO-a i državama partnerima.

Konačan cilj je postići interoperabilnost sa NATO-om u cijelom spektru funkcija u oblasti odbrane, od najviših nivoa donošenja odluka vezanih za odbrambenu politiku, pa sve do operativnih i taktičkih nivoa vojne odgovornosti.

Postizanje standardizacije i interoperabilnosti bit će jedan dugoročan proces. Konačno, ipak će ove inicijative omogućiti da naše snage izvode efikasnu obuku i zajedničke operacije, kako unutar Bosne i Hercegovine, tako i sa vojnim snagama država partnera, na jedan efikasan i djelotvoran način.

Kada Bosne i Hercegovine postane članica PfP-a, izradit će individualni program partnerstva za Partnerstvo za mir (IPP), u kojem će Bosne i Hercegovine izraziti svoja željena područja suradnje sa NATO-om, odnosno područja u kojima ima najbolje kapacitete.

Bosne i Hercegovine, svjesna svojih potencijala i mogućnosti, želi ostvariti suradnju sa NATO-om, prioritarno u područjima koja će omogućiti usvajanje standarda komande i kontrole, komunikacijskih i informacijskih sistema, planiranja i raspodjele budžeta, upravljanja resursima, obučenosti i opremljenosti, i koji će osigurati unutarnju i vanjsku interoperabilnost, a time i veću operativnu sposobnost za izvršavanje misije Oružanih snaga u Bosne i Hercegovine, a posebno misija očuvanja mira i humanitarnih operacija.

Prioritetno, Bosna i Hercegovina želi razvijati partnerske odnose u sljedećim područjima:

- Konsultacije, komanda i kontrola, uključujući komunikacije i informacijske sisteme; navigaciju i identifikacijske sisteme, aspekte interoperabilnosti, procedure i terminologiju;
- Planiranje i budžet odbrane i upravljanje resursima;
- Demokratska kontrola oružanih snaga i odbrambenih struktura; i
- Konceptijski, planski i operativni aspekti operacija podrške miru.

Pored toga, Bosna i Hercegovina je spremna razvijati suradnju i u drugim područjima, kao što su:

- Opće aktivnosti humanitarnog deminiranja;
- Vojno školovanje, obuka i doktrina;
- Lako naoružanje;
- Kursevi stranih jezika;
- Međunarodno humanitarno pravo;

- Civilno planiranje za djelovanje u vanrednim situacijama;
- Odborbena politika i strategija;
- Vojna geografija;
- Vojna infrastruktura;
- Upravljanje i kontrola zračnog prostora; i
- Aktivnosti borbe protiv terorizma, organiziranog kriminala i trgovine ljudima.

Bilateralni i multilateralni programi saradnje u oblasti odbrane

Bosna i Hercegovina je opredijeljena za uspostavu i unapređenje bilateralnih i multilateralnih odnosa u oblasti odbrane, sa svim zainteresiranim zemljama, na načelima uzajmnog uvažavanja i suradnje.

Centar za obuku za operacije podrške mira (PSOTC) u Butmiru kod Sarajeva, zajednički je projekt više od dvanaest država, čija je primarna svrha da osigura obuku za oficire Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, kao i drugih država, kako bi im se omogućilo efikasnije učestvovanje u multinacionalnom okruženju u vježbama, u operacijama podrške miru i humanitarnim operacijama. PSOTC može, također, poslužiti kao jezgra za organiziranje naprednog sistema obrazovanja za potrebe Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Regionalni centar za verifikaciju i implementaciju kontrole naoružanja (RACVIAC) u Zagrebu, (RHrvatska), uspostavljen je u okviru Pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope, sa ciljem da osigura forum za bližu suradnju između zemalja regije u područjima kontrole naoružanja i promoviranja mjera izgradnje povjerenja i sigurnosti. Bosna i Hercegovina jedna je od država (21 država), koje aktivno sudjeluju u radu RACVIAC-a.

Baltički koledž za odbranu (BALTDEFCOL), zajednički projekt Estonije, Letonije, Litvanije i drugih partnera, posebno je bio koristan za profesionalni razvoj našeg oficirskog kora. Evropski centar za sigurnosne studije - George C. Marshall, zajednički američko-njemački projekt, omogućio je korisne kurseve i seminare za veliki broj tema. NATO škola u Oberammergau, Centar za evropske sigurnosne studije u Genevi, te NATO štabni koledž u Rimu, neke su od institucija koje također daju veliki doprinos profesionalnom razvoju i stručnom usavršavanju.

Pored naprijed navedenog, RHrvatska, Kina, Mađarska, Italija, Japan, Francuska, Njemačka, Grčka, Malezija, Norveška, Rumunija, Slovenija, Švicarska, Srbija i Crna Gora, Turska, Velika Britanija i nekoliko drugih država, imaju značajne programe suradnje u oblasti odbrane sa Bosne i Hercegovine, koji su ojačali ukupnu stručnost i profesionalnost naših snaga.

Sjedinjene Američke Države pružaju značajnu vojnu pomoć Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, putem svog programa *Finansiranje inozemnih vojski* (FMF), programa *Međunarodna vojna edukacija i obuka* (IMET), te programa *Zajednički kontakt timovi* (JCTP). Bosna i Hercegovina je potpisala Sporazum o nabavci i uzajamnim uslugama (ACSA) sa Sjedinjenim Američkim Državama, koji olakšava uzajamnu podršku širokog spektra projekata. Programom državnog partnerstva između Bosne i Hercegovine i države Maryland, iskazane su mogućnosti uspostave dugoročnih, održivih odnosa, kako u vojnim, tako i u civilnim oblastima. Kroz implementaciju ovih i drugih inicijativa i programa, Bosna i Hercegovina očekuje da će Sjedinjene Američke Države ostati strateški partner Bosne i Hercegovine u budućnosti.

Kroz ove i ostale vidove suradnje koji su na raspolaganju, Bosna i Hercegovina nastoji ojačati i unaprijediti mnogobrojne veze, i dalje razvijati stručnost i profesionalnost pripadnika oružanih snaga.

Uloga Bosne i Hercegovine u regionalnoj saradnji

Bosna i Hercegovina, po svom geostrateškom položaju i ukupnim karakteristikama, ima veliki značaj za stabilnost regije Jugoistočne Evrope, i zbog toga Bosna i Hercegovina treba pružiti maksimalan doprinos unapređenju ukupnih odnosa i suradnje između država i naroda regije.

Bosna i Hercegovina, s obzirom na njenu nacionalnu strukturu, ima veoma povoljne pretpostavke da bude faktor zbližavanja ljudi i naroda u regiji. Aktivnim učešćem u iznalaženju rješenja, te u kreiranju programa na regionalnom planu, Bosna i Hercegovina će unaprijediti svoju ulogu i značaj u regionalnoj suradnji na sljedećim osnovama:

- Razvojem intenzivnih i svestranih bilateralnih odnosa sa svim zemljama regije, a posebno susjedima;
- Inicijativom da Sarajevo postane stalno sjedište Pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope;
- Pokretanjem inicijativa u procesu provedbi Sporazuma o regionalnoj kontroli naoružanja;
- Jačanjem mjera izgradnje povjerenja na regionalnom nivou;
- Dosljednom implementacijom Sporazuma o subregionalnoj kontroli naoružanja.

Bosna i Hercegovina će i dalje učestvovati u aktivnostima NATO-ove Inicijative za Jugoistočnu Evropu, usmjerenim na harmonizaciju i pružanje podrške regionalnoj suradnji u oblasti sigurnosti i odbrane, kao i u konkretnim projektima.

Bosna i Hercegovina je opredijeljena da prihvati i razvija i druge oblike suradnje u oblasti odbrane, na različitim regionalnim nivoima.

Posebni aranžmani

Angažman NATO-a u Bosni i Hercegovini bio je od presudne važnosti za uspostavu i održavanje mira i stabilnosti u postdaytonskom periodu.

Poslije devet godina angažiranja na izgradnji i stabilizaciji mira u Bosni i Hercegovini, Stabilizacijske snage NATO-a (SFOR) završavaju misiju u decembru 2004. godine. Prema Sporazumu iz Berlina između NATO-a i Evropske unije, snage EU preuzimaju misiju u Bosni i Hercegovine, vrše zamjenu snaga NATO-a svojim snagama.

Snage Evropske unije ojačat će i podržati napredak Bosne i Hercegovine prema evropskim integracijama

Bosna i Hercegovina pozdravlja angažiranje EU, kao pokazatelja napretka koji je ostvaren na putu postizanja mira i stabilnosti.

Po povlačenju NATO snaga iz Bosne i Hercegovine, NATO će i dalje raditi na realizaciji i implementaciji do sada postignutih rješenja u reformi i restrukturiranju sistema odbrane Bosne i Hercegovine. U tu svrhu, u Sarajevu će biti uspostavljeno sjedište NATO-a, a također će Ambasada Grčke u Sarajevu služiti kao kontakt ambasada sa NATO-om. Namjera je da se na ovaj način osigura daljnja realizacija reforme sistema odbrane, kao i da se unaprijedi razumijevanje i suradnja između Bosne i Hercegovine i NATO-a.

IV

SISTEM ODBRANE BOSNE I HERCEGOVINE

Demokratska kontrola oružanih snaga

Reformama sistema odbrane uspostavljena je demokratska kontrola oružanih snaga, u skladu sa praksom i standardima evropskih demokratskih država, koja podrazumijeva civilnu komandu nad oružanim snagama i parlamentarni demokratski nadzor.

Civilna komanda

Civilna komanda nad oružanim snagama ostvaruje se preko demokratski izabranih organa – Predsjedništva Bosne i Hercegovine i Ministarstva odbrane. Putem konsenzusa, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine ostvaruje vrhovnu operativnu i administrativnu komandu i kontrolu oružanih snaga, u miru i ratu. Na osnovu ustavne pozicije i zakonskih ovlasti, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine odlučuje o upotrebi i razmještanju snaga u operacijama tokom rata ili vanrednog stanja u zemlji, kao i slanju snaga u operacije podrške miru izvan zemlje, donosi odluke o strukturi i veličini oružanih snaga, postavlja i smjenjuje generale, usvaja i donosi doktrinarne dokumente, predlaže Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, odnosno, zahtijeva proglašenje ratnog stanja ili vanrednog stanja.

Ministar odbrane, na osnovu odluka Predsjedništva Bosne i Hercegovine, donosi podzakonske akte, direktive, propise i naredjenja, kojima se regulira organizacija, obuka, opremanje, razmještaj i upotreba oružanih snaga; razvija budžet za odbranu Bosne i Hercegovine; nalazi se na čelu lanca strateškog planiranja za oružane sukobe, operacije podrške miru i reagiranja u slučaju prirodnih katastrofa i nesreća; vrši komandu i kontrolu vojno-obavještajnih aktivnosti i predlaže Predsjedništvu Bosne i Hercegovine postavljanje i smjenu generala. Ministar odbrane ovlašten je da nadgleda, prati i vrši inspekciju nad oružanim snagama na svim nivoima.

Parlamentarni nadzor

Parlamentarni demokratski nadzor nad oružanim snagama ostvaruje se preko Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i parlamenata entiteta, u skladu s nadležnostima koje oni imaju u oblasti odbrane. Pri tome, Parlament Bosne i Hercegovine ima vrhovnu vlast da proglašava ratno stanje ili vanredno stanje, donosi zakone, nadzire i vrši istrage po pitanjima koja se odnose na organizaciju, finansiranje, popunu, obuku, opremanje, razmještaj i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, također, potvrđuje imenovanja oficira na generalske pozicije.

Parlamenti entiteta vrše parlamentarni demokratski nadzor nad vojskama entiteta i odbrambenim strukturama u entitetima po pitanjima finansiranja, organizacije, obuke, popune i opremanja vojnih snaga iz nadležnosti entiteta, te donose budžet odbrane entiteta.

Za ostvarivanje parlamentarnog nadzora, Parlamentarna skupština i parlamenti entiteta formiraju odgovarajuća radna tijela – komisije, koje se neposredno bave navedenim pitanjima.

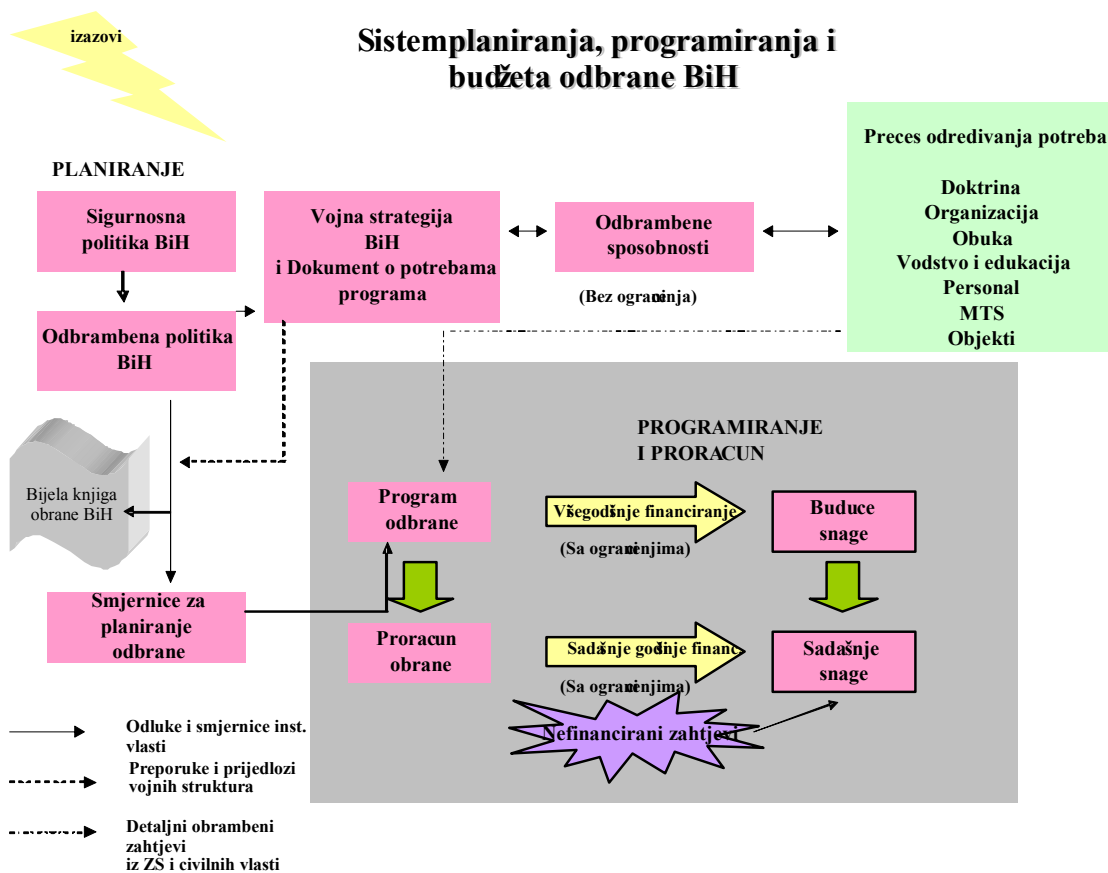
Transparentnost u planiranju i raspodjeli budžeta odbrane

Za odbranu Bosne i Hercegovine angažiraju se značajni ljudski i materijalni resursi i troši veliki dio državnog budžeta, zbog čega je transparentnost posebno važna u procesima planiranja i finansiranja odbrane. Ove dvije funkcije, koje na državnom nivou obavlja Ministarstvo Odbrane Bosne i Hercegovine, uspostavljaju nužnu vezu između vojnih strategija, načina razvijanja mogućnosti da se podrže te strategije, te mogućnosti opskrbe resursima. Zbog toga, informacije o tim pitanjima moraju biti dostupne izabranim zvaničnicima i građanima Bosne i Hercegovine. Transparentnost kao princip mora se primjenjivati unutar cijelog sistema odbrane i jasno pokazati da se resursi koji podržavaju sistem, nalaze pod kontrolom izabranih civilnih zvaničnika.

Planiranje odbrane

Planiranje odbrane Bosne i Hercegovine složen je proces međusobno povezanih elemenata, počevši od definiranja izazova, ciljeva, misija, resursa i distribucije resursa među odbrambenim zadacima. Krajnji rezultat procesa planiranja sveobuhvatan je i konzistentan skup planova, koji pokazuju na koji način Oružane snage Bosne i Hercegovine doprinose sigurnosti Bosne i Hercegovine i njenih građana, kao i izvršavanju njenih međunarodnih obaveza.

Planiranje odbrane istovremeno predstavlja kontinuiran proces procjene i donošenja odluka o pitanjima koja su od interesa za državu. Taj proces identifikira interese Bosne i Hercegovine, *izazove i rizike* za sigurnost Bosne i Hercegovine, odbrambene ciljeve, *strategiju odbrane, vlastite snage, prijateljske snage i saveznike*, te, na osnovu toga, *procjenu i finansiranje prioriteta*. Iz ove analize i odluka koje slijede, planiraju se i programiraju budžeti i resursi, kako bi se omogućilo da Oružane snage Bosne i Hercegovine odgovore na odbrambene izazove Bosne i Hercegovine. To se može ilustrirati na sljedeći način:

Osnovni principi za planiranje odbrane i strukture Oružanih snaga Bosne i Hercegovine su: *kredibilitet, priuštivost i primjenjivost*. To znači da su snage, nastale kao rezultat procesa planiranja odbrane, sposobne da se suprotstave odbrambenim izazovima s kojima se Bosne i Hercegovine suočava. Dalje, to znači da veličina oružanih snaga odgovara ekonomskoj moći države, i da oružane snage mogu biti upotrijebljene na efikasan i pravovremen način.

Budžet odbrane i Zajednički sistem upravljanja odbrambenim resursima

Sistem odbrane Bosne i Hercegovine finansira se iz budžeta koji se sastoji iz tri dijela: državnog i dva entitetska budžeta. Proces izrade i predlaganja odbrambenog budžeta koordinira ministar odbrane Bosne i Hercegovine. Način i procedure upravljanja ovim procesom čine Zajednički sistem upravljanja odbrambenim resursima, čiji je glavni operativni dio Sistem planiranja, programiranja, izvršenja i raspodjele budžeta (PPBES). PPBES je sveobuhvatan sistem upravljanja, koji povezuje strategiju, operacije i resurse. Resursi u sektoru odbrane podrazumijevaju ljude, zalihe i opremu, objekte, upravljanje informacijama, mogućnost komunikacija, transport, strukturu snaga, informacije, vrijeme i novac. Krajnji cilj Zajedničkog sistema upravljanja odbrambenim resursima je postizanje najvišeg stepena sigurnosti uz najmanje troškove, uz primjenu objektivno oskudnih odbrambenih resursa na jedan djelotvoran i efikasan način po pitanju troškova, kako bi bili obavljani oni vojni zadaci koji su najvažniji za sigurnost države.

Oružane snage Bosne i Hercegovine

U skladu sa Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine, Oružane snage Bosne i Hercegovine sastoje se od "svih vojnih snaga u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li su organizirane od strane državnih ili entitetskih institucija. Oružane snage Bosne i Hercegovine uključuju Vojsku Republike Srpske i Vojsku Federacije Bosne i Hercegovine. Vojska Federacije Bosne i Hercegovine zakonski je uspostavljena 1996. godine od jedinica Armije Republike Bosne i Hercegovine i Hrvatskog vijeća odbrane."

"Ove vojne snage uključuju...sve formacije i jedinice, i borbene i jedinice za podršku, kopnene, mornaričke, zračne i snage zračne odbrane, organizirane od strane državnih ili entitetskih institucija Bosne i Hercegovine."

Misija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine

Država Bosna i Hercegovina organizira, razvija i održava vojnu sposobnost i spremnost Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, kako bi:

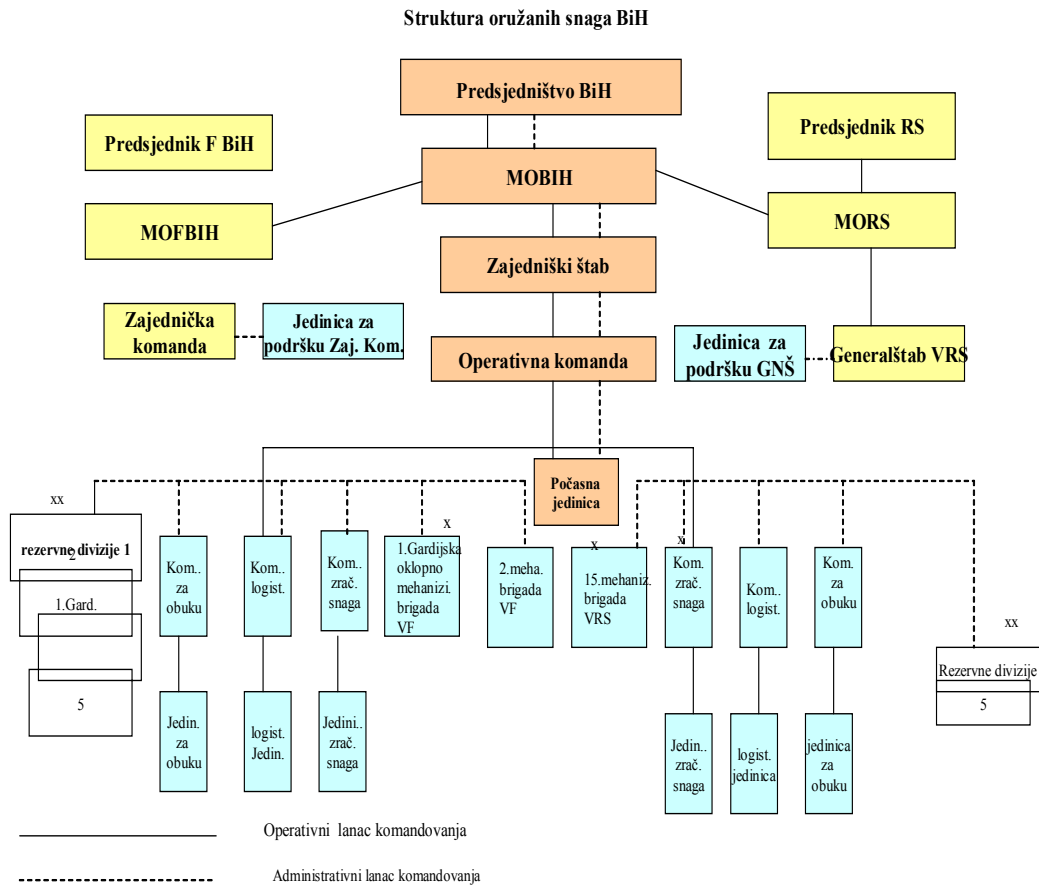
- "Osigurala svoj suverenitet, teritorijalni integritet, političku neovisnost i međunarodni ugled;
- Unaprijedila ciljeve svoje inozemne politike;
- Ispunila međunarodne obaveze Bosne i Hercegovine; i
- Zaštitila građane Bosne i Hercegovine."

Nadalje, Oružane snage Bosne i Hercegovine odgovorne su za:

- "Izvođenje vojne obuke za borbene i druge oblike vojne odbrane;
- Osiguravanje borbene spremnosti;
- Osiguravanje vojne odbrane države u slučaju napada;

- Pružanje pomoći vlastima civilne zaštite u reagiranju na prirodne katastrofe i nesreće; i
- Ispunjavanje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine.”

Organizacija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine

Komanda i kontrola Oružanih snaga Bosne i Hercegovine*

Oružane snage Bosne i Hercegovine podrazumijevaju sve vojne snage u Bosni i Hercegovini, bilo da su organizovane od strane državnih ili entitetskih institucija. Oružane snage Bosne i Hercegovine uključuju Vojsku Republike Srpske i Vojsku Federacije Bosne i Hercegovine. Vojska Federacije Bosne i Hercegovine zakonski je uspostavljena 1996. godine od jedinica Armije Republike Bosne i Hercegovine i Hrvatskog vijeća odbrane. Država Bosna i Hercegovina osigurava transparentnu, demokratsku, civilnu kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine i vrši operativnu i administrativnu komandu i kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, djelujući prema konsenzusu, vrši vrhovnu operativnu i administrativnu komandu i kontrolu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

* U skladu sa Odlukom Visokog predstavnika o produžetku mandata Komisije za reformu u oblasti odbrane od 31.12.2004. godine, vjerovatno će doći do promjene u sistemu komandovanja i kontrole nad oružanim snagama. Komisiji za reformu u oblasti odbrane naloženo je da kroz svoj rad u 2005 godini razmotri i predloži zakonodavne i institucione mjere, nužne za poboljšanje sistema komandovanja i kontrole na nivou BiH, promoviše saradnju sa međunarodnim kaznenim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, ostvari fiskalnu održivost, ojača parlamenratnu kontrolu, promoviše uspostavu jedinstvenih oružanih snaga prenoseći nadležnosti entitetskih ministarstava odbrane na Ministarstvo odbrane BiH, te da implementira preporuke Komisije.

Operativni lanac komandovanja

Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, definira *operativnu komandu i kontrolu* kao "...ovlasti za dodjeljivanje vojnih misija ili zadataka podređenim komandantima, radi razmještanja jedinica, preraspoređivanja snaga i radi zadržavanja ili delegiranja operativne ili taktičke kontrole." Operativni lanac komandovanja "...počinje u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine, zatim ide do ministra odbrane Bosne i Hercegovine, zatim do načelnika Zajedničkog štaba Bosne i Hercegovine, zatim do komandanta Operativne komande, pa do komandanata operativnih jedinica."

Administrativni lanac komandovanja

Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, definira administrativnu komandu i kontrolu kao "...upravljanje ili provedbu ovlasti za administrativna pitanja, kao što su organiziranje, popuna, opremanje i obuka Oružanih snaga Bosne i Hercegovine." Administrativni lanac komandovanja "...počinje sa Predsjedništvom Bosne i Hercegovine, te zatim ide do ministra odbrane. Za vojne snage organizirane na entitetskom nivou, administrativni lanac komandovanja onda ide do entitetskih ministara odbrane, a zatim preko lanaca komandovanja entitetske vojske. Za vojne snage organizirane na državnom nivou, administrativni lanac komandovanja ide do načelnika Zajedničkog štaba Bosne i Hercegovine, a onda do podređenih administrativnih komandi.

Jedinstvene vojne snage

Krajnji i možda ključni element u potvrđivanju činjenice da su Oružane snage Bosne i Hercegovine, zapravo "jedinstvene vojne snage", bit će uspostava jedinstvenog budžeta odbrane za Oružane snage Bosne i Hercegovine. Da bi se ovo postiglo, potrebno je osigurati neophodne preduvjete, a to su: prvi - potpuna implementacije poreza na dodanu vrijednost (PDV) za Bosnu i Hercegovinu, što će osigurati značajne prihode za državu Bosne i Hercegovine i, s tim u vezi, smanjiti ovisnost o finansiranjima iz budžeta dva entiteta, i drugi - postići politički konsenzus relevantnih faktora u Bosne i Hercegovine o tome i donijeti odgovarajuće zakonske norme o jedinstvenom planiranju i raspodjeli budžeta.

Veličina Oružanih snaga Bosne i Hercegovine

Veličina i struktura Oružanih snaga Bosne i Hercegovine utvrđena je Odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine od 24. 03. 2004. godine, koja predviđa ukupno 12.000 profesionalnih vojnika, 12.600 regruta i 60.000 rezervista. Prema toj Odluci, Vojska Republike Srpske ima 4.000 profesionalnih vojnika, 4.200 regruta, te 20.000 rezervista. Istovremeno, Vojska Federacije Bosne i Hercegovine ima 8.000 profesionalnih vojnika (5.576 Bošnjaka i 2.424 Hrvata), 8.400 regruta (6.416 Bošnjaka i 1.986 Hrvata), te 40.000 rezervista (28.750 Bošnjaka i 11.250 Hrvata). Regruti služe svoj vojni rok u strukturama za obuku entitetskih vojski.

ODOBRENA VELICINA ORUŽANIH SNAGA BiH				
	<i>Profesionalni vojnici</i>	<i>Regruti</i>	<i>Rezervisti</i>	<i>UKUPNO</i>
<i>Vojska Federacije Bosne i Hercegovine</i>	8 000	8 400	40 000	56 400
<i>Vojska Republike Srpske</i>	4 000	4 200	20 000	28 200
UKUPNO	12 000	12 600	60 000	84 600

ODOBRENI BROJ PREDSTAVNIKA KONSTITUTIVNIH NARODA UNUTAR VOJSKE FEDERACIJE BiH				
	<i>Profesionalni vojnici 2,3:1</i>	<i>Regruti</i>	<i>Rezervisti</i>	<i>UKUPNO</i>
<i>Bosnjaci</i>	5 576	6 416	28 750	40 742
<i>Hrvati</i>	2 424	1 986	11 250	15 660
UKUPNO	8 000	8 402	40 000	56 402

Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, utvrđuje da će “Pravo prigovora savjesti biti osigurano svim osobama koje su predmet jedinstvene politike za služenje vojnog roka.” Pravo prigovora savjesti bit će uređeno posebnim Zakonom, i nadležni entitetski i državni organi već čine aktivnosti u tom pravcu. Prve grupe regruta već su odslužile vojni rok u civilnoj službi.

Glavni vojni elementi

Glavni elementi Oružanih snaga Bosne i Hercegovine tri su aktivne manevarske brigade, te komande i jedinice zračnih snaga i zračne odbrane, kao i za to vezane komande i jedinice za administraciju, obuku i logističku podršku, te šest divizija u rezervi. Vojska Republike Srpske ima jednu mehaniziranu brigadu i dvije divizije u rezervi. Vojska Federacije Bosne i Hercegovine ima jednu mehaniziranu brigadu, jednu oklopnu brigadu i četiri divizije u rezervi.

Obuka i školovanje

Kvalitet profesionalnih vojnih snaga ogleda se u dostignutom nivou obuke. Državljeni Bosne i Hercegovine očekuju da su oficiri, podoficiri i vojnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine obučeni za sve zadatke neophodne za izvršavanje misije Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Prema Zakonu o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, ministarstva odbrane entiteta, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, odgovorna su za obuku i školovanje pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Međutim, obuka se organizira i provodi u skladu sa jedinstvenom Doktrinom obuke, a prema zadacima i standardima utvrđenim od strane ministra odbrane Bosne i Hercegovine.

Individualna obuka

Svi vojnici na odsluženju vojnog roka, koje traje četiri mjeseca, prolaze kroz opću, individualnu i specijalističku obuku. U Republici Srpskoj, ova obuka izvodi se u dva nastavna centra, Banja Luka (Manjača) i Bileća. U Federaciji Bosne i Hercegovine, obuka vojnika na služenju vojnog roka izvodi se u šest centara: Čapljina, Bugojno, Bihać, Zenica, Goražde i Tuzla.

Kolektivna obuka

Kroz proces individualne obuke, pripadnici oružanih snaga stiču temeljna vojnička znanja i vještine, što je uvjet za kolektivnu obuku. Međutim, bez obzira na to koliko vojnici mogu biti pojedinačno obučeni i vješti, suština efikasnosti vojne jedinice mjeri se sposobnošću da funkcioniра kao tim za vrijeme izvršavanja misije jedinice.

U Oružanim snagama Bosne i Hercegovine najveći dio kolektivne obuke provodi se na osposobljavanju osnovnih borbenih sastava i taktičkih jedinica ranga čete-baterije.

Poseban vid kolektivne obuke je trening komandi i štabova jedinica za izvođenje združenih djelovanja, koji se izvodi u centrima za obuku, ili na terenu u prirodnom okruženju.

U Republici Srpskoj, kolektivna obuka jedinica izvodi se u navedenim centrima za obuku i u Centru za usavršavanje starješina u Banjoj Luci (Zalužani). U planu je da se ovaj centar opremi sredstvima za simulacije borbenih djelovanja ranga bataljon-brigada, ili za simulacije djelovanja oružanih snaga u prirodnim i tehničkim katastrofama i nesrećama.

U Federaciji Bosne i Hercegovine takva obuka se, također, izvodi u centrima za obuku i u Centru za borbene simulacije u Pazariću kod Sarajeva, koji je trenutno jedini opremljeni centar za borbene simulacije u Bosne i Hercegovine.

Zajednička kolektivna obuka, koja uključuje vojne jedinice i iz Vojske Republike Srpske i iz Vojske Federacije Bosne i Hercegovine, prvi put je izvedena u proljeće 2004. godine, kada su inženjerski elementi iz obje vojske uspješno surađivali u izgradnji mosta, kao dijela šire vježbe sa simulacijom vanredne situacije, nastale usred elementarne nepogode. Kada Bosna i Hercegovina postane članica NATO-ovog program *Partnerstvo za mir*, očekivati je da se značajno povećaju mogućnosti za zajedničku kolektivnu obuku između elemenata Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i snaga NATO-a, kao i snaga partnerskih država.

Profesionalni razvoj

Profesionalno usavršavanje oficirskog i podoficirskog kadra primarni je cilj Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Veličina oružanih snaga i ograničeni resursi Bosne i Hercegovine zahtijevaju da se u školovanju i usavršavanju podoficirskih i oficirskih kadrova postupa na najracionalniji način. U tom smislu razvijaju se samo ograničeni kapaciteti za obuku i usavršavanje, a osnovno vojno obrazovanje i specijalistička usavršavanja profesionalnih oficirskih i podoficirskih kadrova različitih profila, obavlja se u vojnim školama i drugim institucijama u inozemstvu.

Centri za obuku i usavršavanje starješina, koji su izgrađeni u entitetskim vojskama, koncipirani su na principu potreba za permanentnim vojnim osposobljavanjem i trenažom. U ovim centrima osposobljavaju se i oficiri za rezervni sastav Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Napredna obuka i specijalističko osposobljavanje za oficire i podoficire rodova i službi u Republici Srpskoj i u Federaciji Bosne i Hercegovine izvodi se, po pravilu, u inozemstvu.

Osposobljavanje oficira za najviše komandne oficirske dužnosti provodi se u odgovarajućim institucijama oružanih snaga u više stranih zemalja, u skladu sa bilateralnim ugovorima o suradnji.

Kursevi engleskog jezika

Zvanični jezik u vojnom sjedištu NATO-a je engleski. Kako bi bili u mogućnosti funkcionirati u suradnji sa, ili kao integralni dio vojnih snaga NATO-a, moramo biti u stanju komunicirati na engleskom jeziku. U skladu s tim, Oružane snage Bosne i Hercegovine imaju napredni program za učenje engleskog jezika, kako u oficirskom, tako i u podoficirskom koru. Ujedinjeno Kraljevstvo posebno je pomoglo u podržavanju ovih napora preko Britanskog vijeća, kao i Vojnog jezičkog instituta iz SAD-a.

Kroz razne oblike učenja engleskog jezika, do sada je prošlo oko 1.150 pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, od čega oko 400 u Vojski Republika Srpska, a oko 750 u Vojski Federacije Bosne i Hercegovine.

Angažovanje oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Operacije podrške miru

Bosna i Hercegovina odlučna je u nastojanju da iz pozicije korisnika međunarodnih mirovnih napora preuzme ulogu aktivnog sudionika u međunarodnim operacijama podrške miru, za šta je spremna dati na raspolaganje svoje znanje, iskustvo i određene resurse. U skladu s takvim opredjeljenjima, oficiri iz Bosne i Hercegovine su s uspjehom služili kao posmatrači UN-a u Kongu, Eritreji i Etiopiji.

Operacije deminiranja i uklanjanja neeksplozivnih ubojnih sredstava

U Bosni i Hercegovini ima nekoliko stotina hiljada nagaznih mina i velika količina neeksplozivnih ubojnih sredstava, koji predstavljaju realnu opasnost za sve građane, ali i prepreku ekonomskom razvoju Bosne i Hercegovine. Iz tog razloga, značajni vojni kapaciteti angažirani su na deminiranju i uništavanju neeksplozivnih minskeeksplozivnih sredstava. Ove zadatke izvršavaju specijalizirani deminerski timovi iz sastava Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Trenutno je obučeno i angažirano na poslovima deminiranja u Bosni i Hercegovini ukupno 36 deminerskih timova iz sastava Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, od čega iz sastava Vojske Federacije Bosne i Hercegovine - 20 timova, a iz Vojske Republika Srpska - 16 timova.

Zbog velikog iskustva stečenog u ovoj oblasti, Bosna i Hercegovina je sposobna da, kao svoj doprinos operacijama podrške miru, ponudi deminerske jedinice i jedinice za uništavanje minskoeksplozivnih sredstava.

Operacije pomoći i podrške civilnim organima vlasti

Oružane snage Bosne i Hercegovine mogu se angažirati na pružanju pomoći civilnim organima vlasti u prirodnim i tehničkim katastrofama i nesrećama. Zbog značaja takvog

angažiranja, Oružane snage Bosne i Hercegovine planiraju, organiziraju i izvršavaju obuku komandi, jedinica i pripadnika, u cilju osposobljavanja za takve zadatke. Obuka se realizira u skladu sa tehničkim resursima i stručnim specijalnostima sa kojima raspolažu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine za pružanje pomoći civilnim vlastima.

Vojni personal

Kada pristupe Oružanim snagama Bosne i Hercegovine prvi put, svi pripadnici polažu sljedeću zakletvu: “Svečano se zaklinjem da ću braniti suverenitet, teritorijalni integritet, ustavne odredbe i političku neovisnost Bosne i Hercegovine i da ću izvršavati, odgovorno i savjesno, sve dužnosti neophodne za njenu odbranu.”

Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine propisuje da su Oružane snage Bosne i Hercegovine apolitične i da se “ne mogu koristiti u političke svrhe u aktivnostima stranke.” “Pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, uključujući i generale, neutralni su u političkim pitanjima i neće se angažirati u bilo kojoj vrsti aktivnosti političkih stranaka, niti biti izabrani ili imenovani na javnu dužnost.”

Osim toga, oficiri ne mogu “imati finansijski interes koji se sukobljava sa savjesnim obavljanjem dužnosti ili angažiranjem izvan trenutnih dužnosti, ili bilo kojoj drugoj aktivnosti koja se sukobljava sa zvaničnim dužnostima i odgovornostima.” Oni su također obavezni da štite i čuvaju vladinu imovinu, da upotrijebe vladinu imovinu samo u odobrene svrhe i da, kroz lance

komandovanja, izvještavaju o eventualnim uočenim nezakonitostima i korupciji. Ove i druge odredbe Zakona osiguravaju da narodi i građani Bosne i Hercegovine mogu imati najveći stepen povjerenja u oficire, podoficire i vojnike svojih oružanih snaga.

Oficirski kor

Oficirski kor Oružanih snaga Bosne i Hercegovine obučen je i iskusan, sa stručnog, taktičkog i tehničkog aspekta osposobljen za obavljanje dužnosti iz oblasti svoje vojne specijalizacije. Značajan broj oficira pohađa obuku po programima i standardima NATO-a, koja se proteže od izrade dokumenata vojne strategije, do planiranja i implementiranja metoda i procedura za postizanje interoperabilnosti sa snagama NATO-a. Oficirski kor predstavlja komandnu strukturu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i veoma je bitan za uspješnu provedbu misija oružanih snaga.

Podoficirski kor (NCO)

Obučeni i profesionalni podoficirski kor kičma je većine modernih vojski, uključujući oružane snage država NATO-a. U Oružanim snagama Bosne i Hercegovine posvećuje se velika pažnja procesu razvijanja podoficirskog kora.

Vojnici

Vojnički sastav Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u miru čine dobrovoljci – profesionalni vojnici, regruti na služenju vojnog roka, koji služe u vojskama entiteta, te pripadnici rezervnog sastava koji su mobilizirani u vojnu službu.

Najveći dio ljudskog potencijala u Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u miru i u ratu čine vojni obveznici, koji su mobilizirani u Oružane snage ili služe vojni rok po osnovu opće vojne obaveze. Ministar odbrane Bosne i Hercegovine je po Zakonu nadležan da uređuje zajedničku politiku za služenje vojnog roka, a dužina služenja obaveznog vojnog roka regulirana je entitetskim zakonima i iznosi četiri mjeseca.

Rezervni sastav

Rezervni sastav Oružanim snagama Bosne i Hercegovine čine vojnici, podoficiri i oficiri koji su odslužili vojni rok i, po osnovu vojne obaveze se pozivaju, odnosno mobiliziraju u Oružane snage radi obuke, ovisno o potrebama i programima obuke. Programe opremanja i obuke rezervnog sastava, u skladu sa jedinstvenim standardima na nivou Bosne i Hercegovine, organiziraju i provode entitetski organi.

Zajednički sistem upravljanja personalom

Oružane snage Bosne i Hercegovine sada rade na izradi i implementaciji Zajedničkog sistema upravljanja personalom, kako je i propisano Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2003. godine.

Pored toga, različite administrativne metode i programi podržat će ovaj sistem. Politika o nošenju uniformi, činova i obilježja osigurat će profesionalan, jednoobrazan izgled u svim dijelovima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. I, što je još značajnije, nova politika o plaćama i naknadama uskladit će statusna pitanja svih pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Adekvatna zamjena metoda i procedura navedenih u gornjem dijelu teksta, za civilno osoblje u sektoru odbrane bit će sistem upravljanja civilnim personalom, izrađen u suradnji s Agencijom za državnu službu Bosne i Hercegovine. Sistem upravljanja civilnim personalom, u sistemu odbrane, neophodan je kako bi profesionalni razvoj državnih službenika bio planiran i vođen u skladu sa potrebama sistema odbrane Bosne i Hercegovine.

Primjena ovih sistema garantirat će profesionalni razvoj kadrova u sektoru odbrane i efikasno i djelotvorno upravljanje ljudskim resursima, u cilju osiguravanja najvećeg stepena sigurnosti za državljane Bosne i Hercegovine.

V

PERSPEKTIVE

Oružane snage Bosne i Hercegovine postoje kako bi osigurale sigurnost Bosne i Hercegovine, blagostanje naroda i građana i izvršavanje naših međunarodnih obaveza. Na tom putu, Bosna i Hercegovina je opredijeljena za načela demokratske, civilne kontrole nad vojskom i transparentnosti u svim aspektima odbrane. Bosna i Hercegovina je opredijeljena za nastavak reformi u oblasti odbrane, koje su Bosnu i Hercegovinu dovele do praga NATO programa *Partnerstvo za mir*. Bosna i Hercegovina je također opredijeljena da organizira, popuni, opremi, obuči i održi svoje snage, kako bi osigurala najviši stepen sigurnosti po najmanjim troškovima, za svoje građane, te osigurala mir i prosperitet za sve.

Viđenje budućnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, prema riječima ministra odbrane Bosne i Hercegovine, sažeto je sljedećim rečenicama:

“Oružane snage Bosne i Hercegovine će biti male, dobro opremljene, mobilne snage dobro obučениh i motiviranih vojnika, pod vodstvom visoko kvalificiranih oficira i podoficira, podržanih stručnim i profesionalnim civilnim kadrom. Te snage, uključujući i rezervne snage, interno će biti kompatibilne i bit će interoperabilne sa snagama NATO-a. Potpuno transparentan i uravnotežen proces planiranja, programiranja, izvršenja i raspodjele budžeta odbrane, osigurat će da su snage organizirane, popunjene, opremljene, obučene i održavane u cilju izvršenja misija koje im civilno vodstvo Bosne i Hercegovine dodijeli.”

Uz stalnu podršku naroda i građana Bosne i Hercegovine, gledamo u budućnost sa vjerom u uspjeh.

VI

BIBLIOGRAFIJA

Odbrambena politika Bosne i Hercegovine,

Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine,

Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 43, 29. decembar 2003. godine),

Odluka o veličini i strukturi Oružanih snaga Bosne i Hercegovine (Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, 41. sjednica, održana 24. marta 2004. godine),

Odluka Predsjedništva Bosne i Hercegovine o organizaciji i radu institucija odbrane Bosne i Hercegovine, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, broj 4/04, 03. mart 2004. godine,

Izvještaj Komisije za reformu odbrane – Put u Partnerstvo za mir (septembar 2004. godine).